

Morderca zza biurka. Jak Adolf Eichmann stał się zbrodniarzem wojennym?

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Hannah Arendt, *Eichmann w Jerozolimie*, tłum. A. Szostkiewicz, Kraków 2010, s. 8.
- Źródło: Hannah Arendt, *Eichmann w Jerozolimie*, tłum. A. Szostkiewicz, Kraków 2010, s. 37.
- Źródło: Leszek Kołakowski, *Casus Eichmanna*, „Gazeta Wyborcza” 2014, z dn. 18 lipca, s. 21.
- Źródło: Hannah Arendt, *Eichmann w Jerozolimie*, tłum. A. Szostkiewicz, Kraków 2010, s. 36.
- Źródło: Hannah Arendt, *Eichmann w Jerozolimie*, tłum. A. Szostkiewicz, Kraków 2010, s. 68–69.
- Źródło: Leszek Kołakowski, *Casus Eichmanna*, „Gazeta Wyborcza” 2014, z dn. 18 lipca, s. 22.
- Źródło: Hannah Arendt, *Eichmann w Jerozolimie*, tłum. A. Szostkiewicz, Kraków 2010, s. 31.
- Źródło: Łukasz Grzesiczak, *Zło można czynić bezmyślnie. Myśl Hannah Arendt wciąż inspiruje*, „Gazeta Wyborcza” 2015, z dn. 16 listopada, s. 16.

Morderca zza biurka. Jak Adolf Eichmann stał się zbrodniarzem wojennym?

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

11 maja 1960 roku ukrywający się od ponad dziesięciu lat w Argentynie Adolf Eichmann został zatrzymany przez agentów Mosadu i przetransportowany do Izraela, gdzie miał oczekiwać na proces. W trakcie jednego z przesłuchań przygotowawczych, odnosząc się do swojej działalności w czasie II wojny światowej, stwierdził:

((Hannah Arendt

Eichmann w Jerozolimie

Mam wiele na sumieniu, to prawda [...]. Ale nie mam nic wspólnego z mordowaniem Żydów. Nigdy nie zabiłem Żyda, ale też nigdy nie zabiłem nikogo nie będącego Żydem – nikogo nigdy nie zabiłem. Nigdy też nie wydałem nikomu polecenia, by zabić Żyda, ani nie wydałem polecenia, by zabić kogoś, kto nie był Żydem. Nie, nigdy. Cała nasza praca miała miejsce w biurze.

Źródło: Hannah Arendt, *Eichmann w Jerozolimie*, tłum. A. Szostkiewicz, Kraków 2010, s. 31.

- Poznasz najważniejsze fakty dotyczące procesu Adolfa Eichmanna – jednego z ludzi współodpowiedzialnych za Holokaust.
- Przeanalizujesz czynniki, które mogły mieć wpływ na to, że Eichmann stał się zbrodniarzem wojennym.
- Poznasz znaczenie stworzonego przez Hannah Arendt sformułowania „banalność zła”.
- Przeanalizujesz fragmenty tekstów filozoficznych oraz krytycznych dotyczących Adolfa Eichmanna.

Przeczytaj

Proces

Proces Adolfa Eichmanna w Jerozolimie rozpoczął się 11 kwietnia 1961 roku i trwał do grudnia, kiedy ogłoszono wyrok. Wydarzenie to wzbudziło tak ogromne emocje, że budynku, w którym odbywały się rozprawy, strzegło wojsko wspierane przez policję. Relacje z procesu transmitowały rozgłośnie radiowe na całym świecie, w prasie regularnie pojawiały się szczegółowe sprawozdania z posiedzeń sądu.

Adolfowi Eichmannowi podstawiono 15 zarzutów. Oskarżano go m.in. o zbrodnie przeciwko narodowi żydowskiemu, zbrodnie przeciwko ludzkości, zbrodnie wojenne, których miał się dopuszczać bądź w których współuczestniczył w okresie sprawowania rządów przez nazistów, a szczególnie w czasie drugiej wojny światowej. Prokurator generalny Izraela podkreślał, że:

((Hannah Arendt

Eichmann w Jerozolimie

Bezbronnych ofiar hitleryzmu nie można już przywrócić do życia, ale wołają one o sprawiedliwość.

Źródło: Hannah Arendt, *Eichmann w Jerozolimie*, tłum. A. Szostkiewicz, Kraków 2010, s. 8.

W akcie oskarżenia napisano, że człowiek ten nie tylko działał z premedytacją, ale także kierował się niskimi pobudkami i miał pełną świadomość zbrodniczego charakteru swoich czynów.

Eichmann zaprzeczał zarzutom, stwierdzając: „W rozumieniu aktu oskarżenia – jestem niewinny”. Dowodził, że był tylko skromnym urzędnikiem, rzetelnie wykonującym polecenia zwierzchników, „niewiele znaczącym elementem biurokratycznej maszyny działającej na zlecenie Adolfa Hitlera” i że nie może odpowiadać za decyzje swoich przełożonych. Utrzymywał też, że „jedyną zbrodnią oficera w III Rzeszy było uchylenie się od wykonania rozkazów”.

Zebrane dowody dyskwalifikowały przyjętą przez oskarżonego narrację. Zdawał sobie sprawę z tego, co się działo w obozach zagłady. Potwierdzała to jego

Adolf Eichmann (1942 rok)

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

korrespondencja. Z drugiej strony bardzo trudno było jednak dowieść, że Eichmann to „architekt Holokaustu” i „wcielenie zła”, jak określano go w mediach komentujących proces. Jak zauważa obserwująca to [bezprecedensowe](#) wydarzenie [Hannah Arendt](#):

((Hannah Arendt

Eichmann w Jerozolimie

Nikt mu nie wierzył. [...] sędziowie mu nie wierzyli dlatego, że byli ludźmi zbyt wielkiej dobroci, a może i dlatego, że pamiętali o samych podstawach swego zawodu, toteż nie mogli zakładać, że osoba „normalna”, w pełni władzy umysłowych, nie poddana [indoktrynacji](#) i niepozbawiona wszelkich skrupułów, była całkowicie niezdolna do odróżnienia dobra od zła. Woleli oni wyciągnąć ze sporadycznych kłamstw, jakich się dopuszczał, wniosek, że Eichmann to kłamca – i dlatego nie sprostali największemu wyzwaniu moralnemu, a nawet prawnemu, wpisanemu w tę sprawę. Wychodzili z założenia, że oskarżony – tak jak wszyscy „normalni ludzie” – musiał zdawać sobie sprawę ze zbrodniczego charakteru swoich czynów. Eichmann zaś był istotnie normalny o tyle, o ile „nie był żadnym wyjątkiem w systemie rządów nazistowskich”. Jednak w sytuacji, jaka zapanowała w III Rzeszy można się było spodziewać, że jedynie „wyjątki” zareagują „normalnie”. Ta prosta oczywistość stawiała sędziów przed dylematem, którego nie umieli ani rozwiązać, ani zignorować.

Źródło: Hannah Arendt, *Eichmann w Jerozolimie*, tłum. A. Szostkiewicz, Kraków 2010, s. 37.

Odpowiedzialność „morderców zza biurka”

Adolfa Eichmanna skazano na śmierć przez powieszenie. Do dziś jego proces budzi skrajne emocje – krytycy twierdzą, że wyrok był przede wszystkim efektem nacisków opinii publicznej, która żądała „[głowy żydowskiego cara](#)”, nie pokazano natomiast „prawdziwego wroga ludzkości”. Historia Eichmanna wpłynęła także na ponowne podjęcie kwestii odpowiedzialności „morderców zza biurka”, którzy posyłając miliony mężczyzn, kobiet i dzieci na śmierć, tylko z „[pedantyczną starannością](#)” wykonywali rozkazy. Polski filozof [Leszek Kołakowski](#) pisał w 1961 roku:

Leszek Kołakowski

“Casus Eichmanna

Nikt na świecie nie jest usprawiedliwiony z tej racji, że działał na rozkaz. Albo że kierował się poczuciem honoru. Koniec z [rzymskimi cnotami](#). Koniec z kretynizmem militarnej moralności.

Źródło: Leszek Kołakowski, *Casus Eichmanna*, „Gazeta Wyborcza” 2014, z dn. 18 lipca, s. 21.

Słownik

bezprecedensowe

jedyne w swoim rodzaju, niepowtarzalne; o sytuacji, która zdarzyła się pierwszy raz

casus

(łac. *casus* – przypadek) znany fakt dotyczący jakiejś osoby, rzeczy bądź organizacji, który zwykle rozpatruje się w wymiarze prawnym

indoktrynacja

(ang. *indoctrination*) systematyczne i natarczywe wpajanie jakichś idei lub doktryn, przekonań

Mosad

Instytut do spraw Wywiadu i Zadań Specjalnych; utworzona w 1951 roku, licząca ok. 500 pracowników izraelska służba zajmująca się wywiadem zagranicznym i operacjami specjalnymi przeciwko wrogom Izraela

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zastanów się, jaką wiedzę o ludzkiej moralności przynosi historia Adolfa Eichmanna. Zapisz swoje spostrzeżenia na ten temat.

Polecenie 2

Zastanów się, jakim człowiekiem był Adolf Eichmann. Stwórz mapę myśli, na której umieścisz jak najwięcej określeń najtrafniej oddających charakter tego człowieka.

- Adolf Eichmann

-
-
-
-
-
-
-

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż powody, dla których Adolf Eichmann zdecydował się rozpocząć karierę w NSDAP:

☐ ambicja.

☐ przemożna chęć odniesienia sukcesu.

☐ poparcie dla poglądów głoszonych przez członków NSDAP.

☐ chęć zaimponowania bliskim.

☐ tradycje rodzinne.

☐ trudna sytuacja materialna.

☐ pragnienie bycia podziwianym, szanowanym.

☐ moda.

☐ poglądy antysemickie.

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij, na czym polegała linia obrony przyjęta przez Adolfa Eichmanna w czasie procesu odbywającego się w Jerozolimie oraz dlaczego przysporzyła trudności oskarżycielom.

Linia obrony przyjęta przez Eichmanna w czasie procesu

Trudności oskarżycieli związane z przyjętą przez Eichmanna linią obrony

Przeczytaj wypowiedź Hannah Arendt dotyczącą procesu Adolfa Eichmanna w Jerozolimie, a następnie zapoznaj się z definicją pojęcia „dysonans poznawczy”. Wyjaśnij własnymi słowami, na czym polega dysonans opisywany przez autorkę.

((Hannah Arendt

Eichmann w Jerozolimie

Eichmann był całkowicie przekonany, że nie jest, jak się wyraził [...] nędznym łajdakiem z samej swej istoty, zaś co do sumienia, był święcie przekonany, że odczuwałby wyrzuty sumienia jedynie wówczas, gdyby nie wykonał otrzymanego rozkazu, to znaczy nie posłał milionów ludzi na śmierć. Trzeba przyznać, że trudno było się z tym nie zgodzić. Pół tuzina psychiatrów uznało go za „normalnego”. „W każdym razie normalniejszego niż ja sam po badaniach, jakim go poddałem!”, jak miał ponoć wykrzyknąć jeden z psychiatrów, inny natomiast doszedł do wniosku, że cała konstrukcja psychiczna Eichmanna, jego stosunek do własnej rodziny, żony i dzieci, matki i ojca, braci, sióstr i przyjaciół, jest „nie tylko normalny, ale jak najbardziej pożądanym”, wreszcie zaś duchowny, który odwiedzał go regularnie w więzieniu po zakończeniu rozprawy apelacyjnej przed Sądem Najwyższym, pokrzepił wszystkich na duchu oświadczając, iż Eichmann jest „człowiekiem myślącym bardzo pozytywnie”.

Źródło: Hannah Arendt, *Eichmann w Jerozolimie*, tłum. A. Szostkiewicz, Kraków 2010, s. 36.

dysonans poznawczy – stan wywołany równoczesnym pojawieniem się w świadomości ludzkiej sprzecznych treści poznawczych

Zapoznaj się z poniższym fragmentem książki Hannah Arendt. Następnie wybierz z podanych pod tekstem te określenia, które najlepiej charakteryzują postawę Adolfa Eichmanna w opisaney sytuacji.

((Hannah Arendt

Eichmann w Jerozolimie

Eichmann otrzymał telegram od Rudolfa Hössa, komendanta Oświęcimia, informujący o przybyciu Storfera [jednego z przedstawicieli gminy żydowskiej w Wiedniu], który chciał się pilnie zobaczyć z Eichmannem. „Pomyślałem sobie: no dobrze, ten człowiek zawsze zachowywał się przyzwoicie, więc nie będzie to strata czasu [...]. Pojadę tam i zobaczę, o co mu chodzi. Idę do Ebnera [szefa wiedeńskiego Gestapo], a on mówi tak [...]: „Szkoda, że to taka niezdara, ukrywał się i próbował uciec, czy coś takiego. Policja go aresztowała i wysłała do obozu koncentracyjnego”. Zgodnie z rozkazem Himmlera, jeżeli ktoś dostał się do obozu, to nie mógł się już z niego wydostać. Pojechałem do Oświęcimia i poprosiłem Hössa, żeby pozwolił mi zobaczyć się ze Storferem. [...] No i odbyłem normalne, ludzkie spotkanie ze Storferem. Wyżalił się przede mną. Powiedziałem do niego: „No i co przyjacielu, ależ mamy potwornego pecha!”. Dodałem także: „Niech pan posłucha, naprawdę nie mogę panu pomóc, bo zgodnie z rozkazem Himmlera stąd nikt nie może się wydostać”. Nie pamiętam, co mi odpowiedział. A potem spytałem, jak mu się wiedzie. A on na to, tak, zastanawiał się, czy nie mógłby zostać zwolniony od obowiązku pracy. To była ciężka praca. Ja potem powiedziałem do Hössa: „Może Storfer nie musi pracować?”. Ale Höss odpowiedział: „Tu wszyscy pracują”. To ja na to: „Dobra, mówię, to ja wystawię mu taki papierek, że Storfer ma zamiatać zwirowane ścieżki [...] i że ma siadać z miotłą na ławce”. [...] Storfer bardzo się z tego ucieszył i uścisnęliśmy sobie ręce, a potem dostał miotłę i usiadł sobie w ławce. Sprawilo mi wielkie wewnętrzne zadowolenie, że przynajmniej mogłem się zobaczyć z człowiekiem,

z którym przepracowałem wspólnie tyle lat i że mogliśmy sobie porozmawiać.

Źródło: Hannah Arendt, *Eichmann w Jerozolimie*, tłum. A. Szostkiewicz, Kraków 2010, s. 68–69.

EMPATIA ☐	ODERWANIE OD RZECZYWISTOŚCI ☐	EGOTYZM ☐
OKRUCIEŃSTWO ☐	BEZMYŚLNOŚĆ ☐	SARKAZM ☐
AMORALNOŚĆ ☐	HIPOKRYZJA ☐	HUMANITARYZM ☐

Ćwiczenie 5

Adolf Eichmann zwraca się do Storfery słowami: „No i co **przyjacielu**, ależ **mamy** potwornego pecha!”. Wyjaśnij, w jaki sposób można interpretować tę wypowiedź, biorąc pod uwagę sytuację, w której się znaleźli, oraz wyróżnione słowa.

Przeczytaj fragment wywiadu przeprowadzonego przez Łukasza Grzesiczaka z prof. Zdzisławą Piątek, a dotyczącego stworzonej przez Hannah Arendt koncepcji zła. Oceń prawdziwość zdań. Zaznacz w tabeli P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F - jeśli jest fałszywe.

((Łukasz Grzesiczak

Zło można czynić bezmyślnie. Myśl Hannah Arendt wciąż inspiruje

Łukasz Grzesiczak: Warto dziś zajmować się myślą Hannah Arendt? Skąd bierze się ciągła popularność autorki książki „Eichmann w Jerozolimie”?

Prof. Zdzisława Piątek: Hannah Arendt w swoim rozumieniu człowieka na pierwszym miejscu stawiała myślenie, działanie i sądzenie. Dziś, by zrozumieć lepiej otaczający świat, powinniśmy skorygować pewne nasze zachowania zwracając uwagę na dowartościowanie myślenia i odpowiedzialnego działania w przestrzeni publicznej. Autorka „Eichmanna w Jerozolimie” w swoich analizach totalitaryzmu pokazała, że właściwie w wielu przypadkach źródłem zła – a totalitaryzm był złem w swojej najczystszej postaci – było bezwarunkowe posłuszeństwo w wykonywaniu rozkazów połączone właśnie z brakiem myślenia. Arendt przeżyła wstrząs, kiedy przysłuchując się procesowi Adolfa Eichmanna stwierdziła, że za jego działaniem nie stały żadne świadome złe motywacje. Hitlerowski zbrodniarz wojenny nie miał żadnych demonicznych pobudek swojego postępowania, nie czuł zawiści ani żądzы władzy, on tylko wykonywał rozkazy i dlatego nie potrafił się odnaleźć w roli sądanego za zbrodnię ludobójstwa.

Łukasz Grzesiczak: Jak mogło do tego dojść?

Prof. Zdzisława Piątek: To bardzo trudne pytanie. Zło można czynić bezmyślnie i właśnie bezmyślne czynienie zła Hannah Arendt nazwała banalnością zła. Wydaje mi się, że współcześnie w ramach przemian,

które dokonują się w świecie – a zajmuję się ekofilozofią i z wykształcenia jestem też biologiem – koncepcja banalnego zła rzuca światło na ludzkie działania w środowisku, gdzie katastrofalne zło może być rezultatem działań całkowicie pozbawionych motywacji czynienia zła.

Łukasz Grzesiczak: Arendt jest filozofką, która jest ważnym punktem odniesienia dla współczesnych myślicieli?

Prof. Zdzisława Piątek: To filozofka, która inspiruje współczesnych myślicieli nawet wtedy, kiedy się z nią nie zgadzają. W przypadku filozofii Hannah Arendt ważna jest jej koncepcja człowieka i społeczeństwa obywatelskiego ze wszystkimi pułapkami demokracji, te problemy są obecnie przedmiotem bardzo żywych sporów filozoficznych. Sama zresztą uważam, że Arendt nie dowartościowała biologicznego wymiaru człowieczeństwa. Za antyczną koncepcją człowieka całkowicie oddzieliła wymiar biologiczny człowieka od tego, co specyficznie ludzkie, i ubolewała nad tym, że we współczesnej antropologii nie człowieczeństwo, lecz właśnie biologiczne procesy życia stają się dobrem najwyższym. Te przemiany w myśleniu o człowieku uznała za śmierć antycznej idei człowieczeństwa.

Źródło: Łukasz Grzesiczak, *Zło można czynić bezmyślnie. Myśl Hannah Arendt wciąż inspiruje*, „Gazeta Wyborcza” 2015, z dn. 16 listopada, s. 16.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Bezpośrednim powodem stworzenia teorii o banalności zła był proces Adolfa Eichmanna, który filozofka obserwowała w Jerozolimie.	☐	☐

Stwierdzenie	Prawda	Falsz
Hannah Arendt była zwolenniczką teorii głoszącej, że to procesy biologiczne warunkują człowieczeństwo, stanowią dobro najwyższe.	☐	☐
Zdaniem prof. Piątek współcześnie banalność zła można dostrzec przede wszystkim w podejściu człowieka do kwestii związanych ze środowiskiem.	☐	☐
Adolf Eichmann nie potrafił odnaleźć się w roli zbrodniarza sądzonego za zbrodnie przeciwko ludzkości, ponieważ jego działania nie opierały się na żądzy czynienia zła.	☐	☐
Antyczna idea człowieczeństwa opierała się na trzech podstawowych elementach: myśleniu, działaniu oraz sądzeniu.	☐	☐
Myśl Hannah Arendt stanowi nieustanną inspirację dla myślicieli, niezależnie od tego, czy się z nią zgadzają, czy stoją w opozycji do tej teorii.	☐	☐

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij, co prof. Zdzisława Piątek uważa za aktualne i cenne w teorii Hannah Arendt, a co krytykuje. Nie cytuj.

TO, CO AKTUALNE I CENNE	TO, CO ZOSTAJE PODDANE KRYTYCE

Przeczytaj fragment felietonu prof. Leszka Kołakowskiego *Casus Eichmanna*. Wyjaśnij, w jaki sposób, zdaniem autora, ludzie, odnosząc się do tradycji, mogą budować „obronne fasady” przed rozliczaniem ich ze zbrodni, które popełnili. Nie cytuj.

((Leszek Kołakowski

Casus Eichmanna

Casus Eichmanna nie jest niczym szczególnym w ramach powojennych rozrachunków z hitleryzmem, wyróżnia się tylko ilościowo. Casus Eichmanna pobudza nas do refleksji moralnej, nie dotyczącej specyficznie hitleryzmu - w tej sprawie bowiem z moralnego punktu widzenia nic nowego do powiedzenia nie zostaje - ale usiłującej dotrzeć do pewnej tradycji kulturalnej, z której mogą sobie budować ochronne fasady nie tylko zbrodniarze, ale też ci wszyscy, którzy twierdzą, że popełnione zbrodnie nie obciążały ich sumienia.

Nikt na świecie nie jest usprawiedliwiony z tej racji, że działał na rozkaz lub spełniał żołnierski obowiązek.

Nikt na świecie nie jest usprawiedliwiony z tej racji, że działał zgodnie ze swoimi przekonaniem albo zgodnie z sumieniem.

Nikt na świecie nie jest usprawiedliwiony z tej racji, że kierował się w swoich czynach poczuciem honoru.

Nikt na świecie nie jest usprawiedliwiony z tej racji, że został odpowiednio urobiony i wychowany przez system polityczny albo warunki społeczne.

Koniec z rzymskimi cnotami. Koniec z kretynizmem militarnej moralności. Nie obchodzi mnie wcale, czy Adolf Eichmann działał

zgodnie ze swoim sumieniem. Nie obchodzi mnie, czy powodował się honorem albo obowiązkiem żołnierskim; nie obchodzi mnie, czy działał na rozkaz; nie obchodzi mnie, czy był, czy nie był produktem systemu. Adolf Eichmann jest Adolfem Eichmannem, jednostką ludzką, ludobójcą i oprawcą.

Prosimy na szubienicę razem z rzymskimi cnotami.

Źródło: Leszek Kołakowski, *Casus Eichmanna*, „Gazeta Wyborcza” 2014, z dn. 18 lipca, s. 22.

Ćwiczenie 9

Wyjaśnij znaczenie ostatniego zdania tekstu Leszka Kołakowskiego *Casus Eichmanna*.

Praca domowa

W świetle tekstów poznanych w trakcie lekcji odpowiedz na pytanie: jak Adolf Eichmann stał się zbrodniarzem wojennym. Zapisz swoje spostrzeżenia na ten temat.

Dla nauczyciela

Autorka: Marzenna Śliwka

Przedmiot: Język polski

Temat: Morderca zza biurka. Jak Adolf Eichmann stał się zbrodniarzem wojennym?

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej,

z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;
2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

6) odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- zapoznaje się z przebiegiem procesu Adolfa Eichmanna,
- wskazuje czynniki, które mogły mieć wpływ na to, że Eichmann stał się zbrodniarzem wojennym,
- analizuje fragmenty tekstów filozoficznych oraz krytycznych dotyczących Adolfa Eichmanna,
- redaguje notatkę w odniesieniu do tekstów krytycznych poznanych podczas lekcji.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- drzewo decyzyjne.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego;
- praca w parach.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z tekstami udostępnionymi przez nauczyciela (sekcja: „Przeczytaj”) oraz oglądają prezentację multimedialną. Następnie wykonują polecenia 1 i 2 z tej sekcji.

Uczniowie przygotowują się do dyskusji na temat: Jak Adolf Eichmann stał się zbrodniarzem wojennym?

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel prosi o podzielenie się refleksjami na temat tekstów przeczytanych w domu. Następnie wskazany uczeń czyta fragment felietonu Leszka Kołakowskiego *Casus Eichmanna*. Nauczyciel zadaje pytania: Jakimi argumentami mogą posłużyć się zbrodniarze, aby uchronić się przed karą? Jak rozumiecie ostatnie zdanie tekstu?

Faza realizacyjna:

1. **Dyskusja.** Nauczyciel inicjuje dyskusję pytaniem: Czy zbrodnię można usprawiedliwić? Po wypowiedziach uczniów prowadzący wyświetla fragment książki Davida Cesarani *Eichmann. Jego życie i zbrodnie*: „Eichmann nie był ani szaleńcem, ani mechanicznym wykonawcą rozkazów. Nauczono go urządzać akty ludobójstwa, on zaś postanowił wykorzystać w pracy nabytą wiedzę. Z tego powodu ma on znaczenie w nowym stuleciu, w którym akty ludobójstwa nadal się planuje i przeprowadza. (...) nie trzeba być szaleńcem, aby zostać czynnym ludobójcą”. Następnie uczestnicy zajęć zastanawiają się nad tym, w jaki sposób „zwykły urzędnik” i „normalny człowiek” stał się zbrodniarzem wojennym. W trakcie dyskusji nauczyciel dba o to, aby żaden z wypowiadających się nie monopolizował dyskusji, nie odbiegał od tematu i aby z szacunkiem odnosił się do rozmówców. Można posłużyć się fragmentami tekstów zaproponowanych w **Materiałach dodatkowych i Wskazówkach**

metodycznych.

Podsumowania dyskusji dokonują uczniowie. Wspólnie zapisują wnioski na tablicy.

Faza podsumowująca:

1. **Praca indywidualna.** Uczniowie samodzielnie wykonują ćwiczenia 1, 2, 3 (sekcja: „Sprawdź się”), a następnie weryfikują swoje odpowiedzi w parach.
Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”.

Praca domowa:

1. Zredaguj wypowiedź argumentacyjną na temat: Czy zgadzasz się z wypowiedzią Marka Edelmana, że „W każdym człowieku drzemie cząstka komendanta Treblinka”?
2. Wykonaj ćwiczenia 4 i 6 z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały dodatkowe

- Joanna Lubecka, *Adolf Eichmann. Człowiek w kapciach w kratkę*, strona internetowa IPN
- Hannah Arendt, *Eichmann w Jerozolimie. Rzecz o banalności zła*, Kraków 1998
- David Cesarani, *Eichmann. Jego życie i zbrodnie*, Zakrzewo 2008

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Prezentacja multimedialna” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.
- Propozycja nawiązań do innych utworów:
Leon Kruczkowski, *Niemcy* (problem uczciwego Niemca, postawa profesora Sonnenbrucha)
Hanna Krall, *Pola* (postawy Niemców odpowiedzialnych za rozstrzelanie Żydów)
Podczas lekcji można wykorzystać metodę aktywizującą – drzewo decyzyjne.